

CRONICA DRAMATICĂ

Scena mesei — un moment de mare
savoare comică

TEATRUL NAȚIONAL
DIN BUCUREȘTI

CĂSĂTORIA

de N. V. Gogol

Anul 1835 marchează un moment rodnic în creația literară a lui Nikolai Vasilievici Gogol: îi apar culegerile de povestiri *Arabescuri* și *Mîrgorod*, începe și termină comedia satirică *Revizorul*, serie primele pagini din *Suflete moarte*. Într-un cerc de prieteni, citește, într-o seară de primăvară, o comedie care se cheamă *Pretenții* și care, de atunci înainte, se va numi *Căsătoria*. Prelucrînd un motiv dintr-o povestire („În noaptea de ajun”) — pășania unei fete de măritat care,

Data premierei : 21 aprilie 1976.

Regia : SANDA MANU. Scenografia : PAUL BORTNOVSKI. Costume : ELENA PĂTRAȘCANU-VEAKIS. Ilustrația muzicală : ing. LUCIAN IONESCU.

Traducerea : MARIA PETRESCU și SANDA MANU.

Distribuția : DRAGA OLTEANU-MATEI (Agafia Tihonovna) ; SIMONA BONDOC (Arina Panteleimonovna) ; COCA ANDRONESCU (Fiodla Ivanovna) ; AL. DRĂGAN (Ivan Kuzmici Podkoliosin) ; COSTEL CONSTANTIN (Ilia Fomici Kocikariov) ; MARIAN HUDAC (Ivan Pavlovici Ouăprăjite) ; GRIGORE GONȚA (Nicanor Ivanovici Anouciikin) ; MIHAI FOTINO (Baltazar Baltazarovici Jevakin) ; ALEXANDRA POLIZU (Dunișa) ; ADRIAN PÎNTEA, GH. VISU (Stepau).

nevred să renunțe la nici unul dintre pretențiunii ei, îi va pierde în cele din urmă pe toți —, Gogol introduce una din temele predilecte legate de prezentarea „oamenilor de prisos”, în persoana pretendentului puțin convins de inițiativa sa, funcționarul de gradul al 7-lea Podkoliosin. Căsătoria era, așadar, aproape gata înainte de a se fi născut prima scenă din *Revizorul*. Ce l-o fi determinat pe autor să n-o încredințeze încă nici actorilor, nici tiparului? De ce a fost nevoie să aștepte confruntarea cu publicul încă șapte-opt ani? Probabil... probabil că autorul însuși a simțit, în anul acela de efervescență creatoare, o îndoielă în ceea ce privește compoziția lucrării; probabil că a dorit o verificare și, cum un bun prieten îi sugerase un pretext excelent, a scris, între timp, *Revizorul*. Cert este că, și după ce lucrarea a fost pusă la îndemina cititorilor și a fost montată la Petersburg (1842) și Moscova (1843), s-a considerat că ar fi lipsită de acțiune, o desfășurare lentă de scene cu caracter realist și cum atât. Chiar dacă s-a spus mai târziu că aceasta e lucrarea care pregătește dramaturgia realistă a lui Ostrovski, prin predominanța caracterelor ei asupra intrigii, chiar dacă s-au putut extrage de aici principile artistice călăuzitoare ale realismului critic rus, factura ei, mai puțin dinamică și mai mult picturală, a putut deconcerta uneori, așezînd-o fie la limita farselor ușor vetuste și ușor burlești, fie în zona proiecțiilor colorate de tipologii, dar nu și de perspectivă asupra unei lumi. Sigur că explozia creatoare din *Revizorul*, cu echilibrul ei perfect între „intrigă” și „caractere”, nu se întîlnește aici. De aceea a și fost nevoie ca această primă comedie s-o aștepte pe a doua — și să rămînă a doua. Dar ea e a doua în ierarhia lucrărilor dramatice ale lui Gogol; altfel, de-sine-stătătoare, e o excelentă pictură de moravuri a Rusiei anilor 1830—1840, cu confruntările ridicole de ifose dintre moșierime și negustorime, cu lipsa de orizont a micii-burghezii, o spirituală, veridică și, în cele din urmă, amară descriere a modului de viață lipsit de autenticitatea și naturalitatea vieții al unor oameni falsificați de prejudecăți, de titluri și de poziția lor socială. Ironia e cuprinsă în însuși actul pe care încearcă să-l săvîrșească personajele; și sensul ei, în faptul că pînă și un asemenea act, care îi dă omului o adevărată identitate civică, ele îl ratează.

Montarea de la Teatrul Național, realizată de Sanda Manu, stă sub semnul acestei ironii de substanță și vizează, premeditat, perspectiva asupra moravurilor unei lumi care se falsifică. Poate că începe deconcertant; dar nu pentru că atmosfera coboară, cumva, la situația de farsă, ci dimpotrivă — tocmai pentru că situația de farsă aproape că nici nu e luată în considerație. În orice caz, dialogurile lui Podkoliosin cu sluga sa Stepan, desfășurate pe fondul romanței sentimentale cîntate de acesta din urmă, într-o

Alexandru Drăgan (Podkoliosin) și Costel Constantin (Kocikariov)

transă fără întrerupere, sînt de natură să puneteze atmosfera de parodie în care se vor desfășura lucrurile, cu o ostentație, de la un moment dat, nefirească, după părerea noastră. Interpretat de Al. Drăgan, Podkoliosin e un tip exemplar pentru galeria acestor „oblo-movi” surprinși aici, cu nostalgii stîlbe în priviri și autoritate fără autoritate față de lume și de el însuși, serios și pierdut în același timp, conștient și speriat de propriile imbolduri ale stării de conștientă; în general, un desen bine schițat, bine executat, pe care-l simți de acolo și din familia altor eroi cunoscuți ai acestei literaturi (Axenti Ivanovici Poprișcin, Akaki Akakievici Bașmacikin etc.). Doar că liniile portretului său ar mai avea nevoie și de ceva viu pentru a se însufleți, un ecou în relațiile cu partenerii. În general, ni se pare că desenul e prea exact, uluitor de verosimil, cu odia aceea îngălbenită de lene și de neglijență, unde te poți împiedica la tot pasul de un lighean și de un papuc, dar nu e tot atât de însuflețit în situația dată. (Iată — de lighean și de papuc nu se împiedică nimeni!) Aparațiia Fioklăi Ivanovna, petitoarea interpretată de Coca Androneseu, aduce nițică vioiciune în această lîncezeală, iar vigoarea de cazac a lui Kocikariov, întruhipat de Costel Constantin, schimbă ritmul și cursul evenimentelor. Dar primul act se scurge prea iute și asupra momentelor lui de contrast comic stăruie o anumită stinghereală, o tendință de expediere.

Cu actul următor încep să se acumuleze elementele de bază ale concepției regizorale. Prima surpriză: Agafia Tihonovna, fata de măritat pe care urmează s-o pețescă patru pretendenți, nu e o prostuță oarecare, nu e o caricatură sau o falsă ingenuă, ci o domnișoară foarte sănătoasă, ademenitoare și împlinită, interpretată de Draga Olteanu-Matei. A doua surpriză: casa domnișoarei atât de disputate, casa disputată, ea însăși, ca obiect

de zestre, își arată toate întortocherile și coltoanele inutile, cu suita de slugi de toate vîrstele care se ivesc de peste tot și trec de colo-colo, ele însele inutile, ca și întortocherile acestei lumi. Cu contribuția scenografului Paul Bortnovski, s-a realizat aici o pagină de antologie artistică privind caracterizarea stilizat-realistă a unei epoci și a unor moravuri aparținînd societății cu aspirații de parvenire de la mijlocul secolului trecut. Cum observa un cronicar*, mișcarea acestei figuratii, stranii și tăcute, prezintă peste tot și inutilă peste tot, e cea mai originală idee din spectacol. Dar mai e una. Din punctul de vedere al desfășurării acțiunii, nici începutul actului doi nu aduce o înviorare substanțială. Momentele capătă ceva ritm, dar nu deplină savoare. Pînă la scena mesei. Pofțiți în jurul imensei mese albastre care domină încăperea principală, cei patru pretendenți, împreună cu Kocikariov, ies parcă din „roluri” și îndeplinesc, cu o pofță primitivă, fără uzanțe, un ritual natural, servindu-se fără vorbe și fără gesturi de prisos. În timp ce mai tinerele slugi, împreună cu amfitrioana, întonează în cor un cîntec duios și sentimental, smorite ca în fața unui moment solemn. Este o scenă de o savoare excepțională, prin contrastul comic creat, și, într-un fel, de răscruce în desfășurarea spectacolului, pentru că, de aici înainte, lucrurile parcă se leagă și ecourile acestui contrast inspiră și alte momente. De pildă, intervențiile pretenzenților pe lângă Agafia Tihonovna, acordat intervenit — în fine! — între ea și Podkoliosin, monologul lui Podkoliosin de dinainte de a o lua la sănătoasă și finalul, care o include în galeria oamenilor de prisos și pe eroină, cu rochia ei de nuntă, inutilă, și imaginea unui Podkoliosin tolnit în odaia lui de ceață, proiectat pe fundal ca o tristă emblemă a zădărniceii tuturor acestor lucruri.

Apreciez, așadar, originalitatea concepției regizoarei și modul cum a transpus-o în principalele momente ale spectacolului, deschizînd o perspectivă nouă asupra piesei și asupra moravurilor de viață cuprinse în ea. Regretăm că desenul, exact, nu și-a găsit, pe unele porțiuni, și vivacitatea comică respectivă, derutînd sau lipsind de savoare situații care își reclamă un conținut comic real. Retinem, dintre interpreți, creația, fără îndoială neașteptată și de un firesc elegant în redarea ridicolului, realizată de Draga Olteanu-Matei, fervoarea spirituală a lui Mihai Fotino (Jevakin) și dansul în jurul propriei sale siluete al lui Grigore Gonta (Anoncin), compoziția fermă a Simonei Bondoc (Arina Panteleimonovna), prezența colorat scenică a Alexandrei Polizu (Duminea) și, pentru ceea ce ne-a putut sugera și dincolo de piesă, pe Alexandru Drăgan (Podkoliosin).

C. Paraschivescu

* Traian Selmaru, „Informația Bucureștilui”, 22 aprilie 1976.

Maria Ploae (Silvie) și Anca Pandrea (Lisette)

TEATRUL DE COMEDIE

JOCUL DRAGOSTEI ȘI AL ÎNTÎMPLĂRII de Marivaux

Data premierei: 14 aprilie 1976.

Regia: TUDOR FLORIAN. Scenografia: DOINA SPITERU. Traducerea: N. AL. TOSCANI.

Distribuția: AUREL GHURUMIA (Orgon); GHEORGHE ȘIMONCA (Mario); MARIA PLOAE (Silvie); ANCA PANDREA (Lisette); DAN TUFARU (Dorante); GEORGE MIHAIȚA (Arlequin).

Jocul dragostei și al întîmplării vede lumina rampei într-al patrulea deceniu al secolului al XVIII-lea, cînd pe scena franceză, odată cu *Brutus*, cu *Zaira* și cu *Mahometul* lui Voltaire, strălucirea tragediei cornelice și răcinene scăpăta domol, dar sigur, spre asfințit. E anul cînd apare *Manon Lescaut* al abatelui Prévost; în literatura dramatică, ipostazelor generatoare de crimă și nebunie ale dragostei le ia înecetșor locul mai blînda problematică a comediei. Pionier în felul său, Marivaux e unul din întemeietorii genului.